

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Udlændinge- og Integrationsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 3. december 2018
Kontor: Stats- og Menneskerets-
kontoret
Sagsbeh: Mikkel Lindberg Laur-
sen
Sagsnr.: 2018-0040-0038
Dok.: 911531

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 1 vedrørende forslag til folketingsbeslutning om forbud mod Masjid Al-Faruq-moskéen på Nørrebro, som Folketingets Udlændinge- og Integrationsudvalg har stillet til justitsministeren den 2. november 2018. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Mattias Tesfaye (S).

Søren Pape Poulsen

/

Anders Sparholt Jørgensen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

**Spørgsmål nr. 1 fra Folketingets Udlændinge- og Integrationsudvalg
vedrørende forslag til folketingsbeslutning om forbud mod Masjid Al-Faruq-moskéen på Nørrebro:**

”Vil ministeren redegøre for de juridiske muligheder for at forbyde Masjid Al-Faruq-moskeen på Nørrebro i København bl.a. baseret på tidligere fremsatte antisemitiske holdninger i juli 2018, herunder inddrage Grundlovens § 67, hvor det gælder, at: »intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden« samt Grundlovens § 78, hvor det er muligt at forbyde foreninger, der: »virker ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende«?»

Svar:

1. Justitsministeriet har forstået spørgsmålet således, at der sigtes til muligheden for efter grundlovens § 78 at søge en eventuel forening bag Masjid Al-Faruq-moskéen på Nørrebro opløst ved dom.

2. Efter grundlovens § 67 har borgerne ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider imod sædeligheden eller den offentlige orden. Bestemmelsen sikrer borgerne en materiel religiøs forenings-, forsamlings- og ytringsfrihed. Lovgivningsmagten er således afskåret fra at begrænse eller forbyde gudsdyrkelse i tilslutning til religiøse samfund, så længe der ikke foretages handlinger eller læres noget, der strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Anvendelsesområdet for § 67 er ”gudsdyrkelsen”. Bestemmelsen omfatter først og fremmest de egentlige rituelle og kultiske handlinger, såsom gudstjeneste, bøn, ceremonier, særlige skikke mv., jf. bl.a. Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret II, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 754, og Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med Kommentarer, 1. udgave (2015), side 407.

Religionsfriheden efter § 67 er ikke ubegrænset, idet lovgivningsmagten er indrømmet en adgang til at fastsætte de rammer for religionsfriheden, som hensynet til sædeligheden eller den offentlige orden tilsiger.

Bestemmelsen sætter samlet set den grænse for statsmagten, at den er afskåret fra at gribe ind over for borgernes gudsdyrkelse i tilslutning til religiøse

samfund, hvis denne indgriben – alene – er begrundet i en afstandtagen fra den pågældende trosretning som sådan. Lovgivningsmagten er derimod ikke afskåret fra at gennemføre lovgivning, der berører gudsdyrkelse, når lovgivningen ikke har til hensigt at modvirke den berørte gudsdyrkelse, men er begrundet i varetagelsen af andre hensyn (til beskyttelse af sædeligheden eller den offentlige orden). Lovgivningsmagten må i den forbindelse antages at være overladt et vidt skøn, jf. Jens Peter Christensen m.fl., samme sted, side 408 f. og 517.

Som eksempler på, hvad der nærmere må anses for omfattet af den offentlige orden, kan der bl.a. peges på Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 511 af 20. juni 2005 med senere ændringer (ordensbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af politilovens § 23, og hvor der er fastsat regler om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv. samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger.

Derudover kan nævnes lov nr. 1743 af 27. december 2016 om ændring af udlændingeloven (indførelse af en offentlig sanktionsliste over udenlandske religiøse forkyndere m.fl., som kan udelukkes fra at indrejse) som et eksempel på lovgivning, der er omfattet af anvendelsesområdet for grundlovens § 67, og som er begrundet i varetagelsen af hensynet til den offentlige orden.

Ved lovændringen blev der indført en offentlig, national sanktionsliste, der indeholder navne, nationaliteter mv. over udenlandske religiøse forkyndere, som er udelukket fra at indrejse eller opholde sig i Danmark eller i et andet Schengenland, så længe udlændingen er optaget på listen, hvilket sker for 2 år ad gangen.

3. Det følger af grundlovens § 78, stk. 1, at borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed. Hvis en forening derimod har et ulovligt øjemed, kan den opløses ved dom efter reglerne i § 78.

Opløsning forudsætter dog, at der foreligger en forening i grundlovens forstand. Hvis der ikke er tale om en forening, er der ikke noget at opløse.

Grundlovens § 78, stk. 2, indeholder en bestemmelse om, at foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom. Det er den almindelige opfattelse, at § 78, stk. 2, pålægger myndighederne

en pligt til at rejse en sag ved domstolene til opløsning af foreninger, der er omfattet af bestemmelsen.

En forening, der er omfattet af grundlovens § 78, stk. 2, vil også være omfattet af § 78, stk. 1.

Det afgørende for, om der er grundlag for at søge en forening opløst ved dom, er derfor, om foreningen har et "ulovligt øjemed" i grundlovens § 78, stk. 1's forstand, og ikke om den "virker ved eller søger at opnå [sit] mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende", jf. § 78, stk. 2.

Opløsning af en forening ved dom kræver således, at den pågældende forening udgør en forening i grundlovens forstand, at foreningen har et ulovligt øjemed, herunder eventuelt at den søger at nå sit mål ved vold, og at der kan føres bevis herfor i forbindelse med en eventuel opløsningssag.

Justitsministeriet har til brug for en undersøgelse af mulighederne for at søge bandegruppen Loyal to Familia opløst ved dom efter grundlovens § 78 udarbejdet et notat af 2. oktober 2017 om adgangen til at opløse en forening ved dom, som indeholder en generel stats- og menneskeretlig beskrivelse af spørgsmålet. Notatet er oversendt til Folketingets Retsudvalg i forbindelse med besvarelsen af 16. november 2017 af spørgsmål nr. 952 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.

Som anført i notatets pkt. 8.3.1 må spørgsmålet om, hvorvidt en forening kan siges at have et ulovligt øjemed, så den kan opløses ved dom, efter Justitsministeriets opfattelse bero på en samlet vurdering, hvor der lægges vægt på samtlige forhold, som er egnede til at belyse foreningens formål, virksomhed og midler.

Som anført i pkt. 8.3.4 vil lovovertrædelser, som er begået af foreningen, indgå med betydelig vægt ved vurderingen af dens øjemed, herunder overtrædelsernes karakter og grovhed. Den omstændighed, at der er begået en enkelt eller få mere tilfældige overtrædelser af lovgivningen, kan dog ikke i sig selv medføre, at foreningens øjemed som sådan kan anses for at være ulovligt.

Lovovertrædelser, som er begået af foreningens medlemmer eller personer, der er tilknyttet foreningen, kan efter Justitsministeriets opfattelse som udgangspunkt kun indgå i vurderingen af foreningens øjemed, hvis overtrædelserne kan henregnes til foreningen, jf. hertil notatets pkt. 8.3.5.

Om en lovovertrædelse, der er begået af et medlem eller en tilknyttet person, kan henregnes til foreningen må efter Justitsministeriets opfattelse vurderes konkret. Der kan navnlig lægges vægt på, om overtrædelsen er foretaget som led i foreningens aktiviteter.

Det må antages, at også medlemmers og tilknyttede personers lovovertrædelser, som ikke nødvendigvis er foretaget i foreningens regi, men som må anses for accepteret eller bifaldet efterfølgende af foreningen, kan henregnes til foreningen. Det gælder særligt, hvor de pågældende overtrædelser er i foreningens interesse.

Det henvises i øvrigt i sin helhed til notatets pkt. 8 om Justitsministeriets overvejelser og vurdering.

4. Det fremgår af en pressemeddelelse fra anklagemyndigheden af 24. juli 2018, at en imam fra den pågældende moské på Nørrebro er tiltalt efter straffelovens § 136, stk. 3, for at bifalde drab på jøder i en fredagsprædiken fra marts 2017.

Rigsadvokaten har ikke herudover kendskab til personer, der i relation til moskéen er tiltalt eller dømt for strafbare forhold.

Justitsministeriet finder ikke, at der på det foreliggende grundlag er anledning til at bede Rigsadvokaten om at vurdere, om der bør iværksættes en undersøgelse af, om der efter grundlovens § 78 er grundlag for at opløse en eventuel forening bag Masjid Al-Faruq-moskéen på Nørrebro.

5. Det bemærkes i øvrigt, at Justitsministeriet til brug for besvarelsen af spørgsmålet har indhentet en udtalelse fra Udlændinge- og Integrationsministeriet, der har oplyst følgende:

”Udlændingestyrelsen har oplyst, at den australske statsborger Ismail al-Wahwah og den canadiske statsborger Mazin Abdul-Adhim, der pr. 16. oktober 2018 er opført som hhv. nr. 010 og 012 på den nationale sanktionsliste over udenlandske religiøse forkyndere, før

deres optagelse på sanktionslisten har talt i Masjid Al-Faruq-moskéen på Nørrebro.”